

OKUL MÜDÜRLERİNİN DİSİPLİN YAKŞAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**EVALUATION OF SCHOOL PRINCIPALS' DISCIPLINE APPROACHES****Muzaffer GÜVENÇ¹, Burcu ŞENOL², Adem ÖZÇELİK³****Makalenin Alanı: Eğitim Teknolojileri****Makale Bilgileri****Geliş Tarihi**

20.01.2023

Kabul Tarihi

02.02.2023

Anahtar KelimelerOkul, müdür,
disiplin**Özet**

Bu çalışma, okul liderlerinin disiplin yaklaşımlarını belirleyip değerlendirmek ve elde edilen sonuçlara göre gerekli önerileri sağlamak açısından önemlidir. Öğrencilerin devamsızlık ve okuldan kaçma bahaneleri arasında disipline yaklaşımlar ve yönetsel tutumlar üst sıralarda yer almaktadır. Çalışmada 215 öğretmen üzerinde uygulama yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının cinsiyet bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Ortalama puanlara göre kadınların puanları daha yüksektir.

Article Info**Received**

20.01.2023

Accepted

02.02.2023

Keywordsschool, principal,
discipline**Abstract**

This study is important in terms of determining and evaluating the disciplinary approaches of school leaders and providing necessary recommendations according to the results obtained. Approaches to discipline and managerial attitudes are at the top among the excuses of students for absenteeism and truancy. In the study, an application was made on 215 teachers. According to the results of the analysis, it was determined that the school principals' disciplinary approaches scores showed a statistically significant difference in terms of gender. Women's scores are higher than the average scores.

1. GİRİŞ

Eğitimcilerin en önemli sorunlarından biri okulda disiplini sağlamak ve uygulamaktır. Disiplin kavramının iki boyutundan söz edilebilir. Bir yanda tanımlanmış ve uyulması gereken kurallar, diğer yanda söz konusu kuralların yolunu, düzeyini, yoğunluğunu ve sonucunu gösteren kriterler vardır. Disiplin, uyulması gereken basit kurallar olarak görülmemelidir. Uygulamada disiplin kavramı genellikle uygunsuz davranış sonucunda cezalandırma ile eşanlamlı olarak ifade edilmektedir.

Disiplinin önemli bir ilkesi, insanların kendi ihtiyaçlarını karşılaması ve başkalarının bunu yapmasını zorla engellememesidir. Sorumlu bir kişi kendine ve başkalarına saygı duyar.

¹ Vali Rıdvan Yenişen İlkokulu, İstanbul, e-mail: muzaffer_60@windowslive.com, ORCID: 0000-0001-7912-306X (Sorumlu Yazar / Corresponding Author)

² Mehmetçik İlkokulu, İstanbul, e-mail: burcusenol1982@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7443-7112

³ Osmangazi Halk Eğitim Merkezi, Bursa, e-mail: ademozelik08@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6528-3617

Eylemlerinin sonuçlarından veya bunlardan kaynaklanan tüm olayların sonuçlarından kendisinin sorumlu olduğunu bilir. Disiplin kavramı her şey gibi hızla değişmekte ve gelişmektedir. Bu değişim ve gelişim içerisinde eski ve yeni (modern) bilim anlayışının özellikleri şu şekilde belirlenebilir.

1.1. Yönetim Kavramı

Yönetim her insan toplumunda mevcuttur ve hem bugün hem de geçmişte toplumun farkında olmalıdır. Bunun nedeni, insanların geliştikçe yeni ihtiyaçlarının doğması ve bunların hepsini tek başına tatmin edememesidir. Sağlık, yeme - içme, alışveriş - bilgi ve daha fazlası birçok yönden ortak bir amaç altında toplanan insanlar birleşmiş ve örgütler oluşturmuştur. En basit işletmeden günümüzün uluslararası düzeyde faaliyet gösteren en karmaşık kuruluşlarına kadar tüm yapıların ortak özelliği, insanların ait oldukları örgüt yapılarında belirli kurallara göre yönetilmeleridir. Yönetim kavramı yüzyıllar boyunca geliştirilmiş bir kavramdır. Yönetim, kâr amacı güden şirketlerin amaç ve hedeflerine uygun olarak firma fonlarının en uygun şekilde yönetilmesi gerektiğini belirtmektedir. İlk insan toplumundan 18. yüzyıla kadar emir alanlara bakıldığında yönetim kavramının ilk yüzyıllara kadar dayandığını görürüz (Ertürk, 2001).

Geçmişte bile insanların planlı çalışmaları, yönetimin insanlık tarihi kadar eski olduğunu göstermektedir. Yönetim bir süreç olmasına rağmen, örgütlerin başarıya ulaşması için ayrılmaz bir örgütsel faaliyettir. Organizasyonlar yönetimsiz düşünülemez. Örgütlerin yönetim anlayışı örgütün özgünlüğünü yansıtır ve aynı zamanda başarı düzeyini de gösterir (Güney, 2012).

Yaşa uygun ve değişime uyum sağlayabilen yönetim felsefeleri, kuruluşların başarılı olması ve gelişmesi için gereklidir. Yönetim evrensel bir süreç olmakla birlikte insanların tutum ve davranışlarını inceler. İnsan ilişkilerinde ve davranışlarında her bireyin bir yönetici olduğu, aslında bir bireyin diğer insanlarla birlikte hayat yaşayabileceği ileri sürülebilir.

1.2. Eğitimde Disiplin

Eğitimde disiplinin tanımı, öğrencilere hangi davranışın uygun olduğunu öğretmek, istediklerini yaptıklarında ödüllendirmek, yapmadıklarında ise cezalandırmaktır. Bu anlamda disiplin, istenilen bir davranışın öğretilmesi ve kişinin zihnine yerleştirilmesidir. Bu disiplin anlayışı eğitimle eş anlamlıdır (Başaran, 1996).

Eğitimde disiplin, çocuğun eylemlerini kendisinin ve diğer çocukların durumları açısından değerlendirip kontrol edebilme, bilinçli ve alışkan, insanlara karşı ölçülü ve saygılı olabilme yeteneğidir (Ökdem, 2002).

Çocuğun hayatını yönlendirmek ve doğru ve yanlış öğrenmede doğru yönde ilerlemek için gelişim sırasında uygun disiplin uygulanmalıdır. Bu disiplin örnek olmalıdır. Uyguladığımız disiplin çocuğa baskı yapmamalı, ona doğruyu göstermelidir. Disiplin, öğrenilen ve edinilen çeşitli alışkanlıklar sonucunda insanı kendisiyle ve çevresiyle uyum içinde yaşamaya hazırlama sürecidir. Disiplin, öğrenciye okulun kural ve yükümlülüklerini öğretmek için kontrol anlamına gelen ahlaki gelişimi sağlama sürecidir (Yavuzer, 2003). Disiplin kavramı bazen uygunsuz davranış için ceza ile eşanlamı olarak kullanılır. Ancak disiplin sadece öğrencileri cezalandırmakla ilgili değildir. Ceza, disiplinin işlevlerinden yalnızca biridir (Sarıtış, 2000).

Ceza, yıkıcı davranışlara verilen bir tepkidir. Disiplin, yıkıcı davranış ve bunun sonucunda ortaya çıkan tepkiyi önlemek için kullanılır (Küçükahmet, 2004). Öğrenci davranış, okul disiplini açısından bakıldığında öncelikle kendi kendini yönetmeye dayalıdır. Kurallara uyma davranış, emir ve talimatla değil, anlayarak sağlanmalıdır. Eğitim kurumlarında olumsuz davranışların ortadan kaldırılması ve sağlıklı bir nesil yetiştirilmesi için disiplin son derece gereklidir. İçsel bir özdenetim mekanizması olmadan çocuk, kendisi için her şeyin yasal olduğu, onu sınırlayan hiçbir kayıt olmadığı sonucuna varabilir. Sıranın tersine çevrilmesinin en önemli nedeni budur (Uzun, 2001).

1.3. Araştırmanın Önemi

Disiplin, okul ve sınıflarda öğrencinin eğitim hayatına yaptırımlar getiren bir kavramdır. Okulda disiplin oluşturmak ve uygulamak öğretmenlerin en önemli sorunlarından biridir. Disiplin gelişigüzel uygulanacak basit kurallar olarak görülmemelidir. Disiplin, eğitimin bir parçası haline gelmeli ve öğrencinin günlük hayatta uygulaması gereken bir davranış haline gelmelidir. Her şey gibi disiplin kavramı da hızla değişiyor. Geçmişten günümüze disiplin olgusuna paralel olarak denetimin de okul yönetimi tarafından var olması ve uygulanması gerekmektedir.

1.4. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı okul müdürlerinin disiplin yaklaşımlarının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda öğretmenlerle anket uygulaması yapılmıştır.

1.5. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi: okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları demografik özelliklere göre anlamlı farklılık gösterir mi? şeklindedir.

1.6. Alt Problemler

1. Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları yaşa göre farklılık gösterir mi?
2. Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları cinsiyete göre farklılık gösterir mi?
3. Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları medeni duruma göre farklılık gösterir mi?
4. Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları eğitim durumuna göre farklılık gösterir mi?
5. Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları okuldaki görev süresine göre farklılık gösterir mi?
6. Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları meslekteki görev süresine göre farklılık gösterir mi?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmaktadır.

2.1. Araştırma Deseni

Çalışma betimsel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları demografik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu yönetime göre araştırılan bir olay, kişi veya nesnenin bağlamı ve doğası anlatılmaya çalışılır (Karasar, 2014).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini, 2022 - 2023 eğitim - öğretim yılında İstanbul ili Avcılar ilçesindeki ilkokullarda görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Çalışma grubunda 215 öğretmen yer almıştır. Tablo 1’de çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Gruplar	Cinsiyet		TOPLAM	
	Kadın	Erkek		
	f	f	f	%
	160	55	215	100

Tablo 1'e göre kadın katılımcı sayısı 160, erkek katılımcı sayısı 55 olmak üzere toplam katılımcı sayısının 215 olduğu görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Okul Müdürlerinin Disiplin Yaklaşımları Ölçeği: Veri toplama aracı olarak kullanılan anket Özcan (2008) tarafından hazırlanarak İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okuldaki Disiplin Yaklaşımları, araştırmasında kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlilik için yapılan faktör analizinde pozitif yönde 0.05 düzeyinde anlamlı ilişki gösterdiği görülmüştür. Ölçme aracının Cronbach alfa katsayısı 0.90 olarak tespit edilmiş olup, alt sınır olan 0.60'dan büyük olduğu görülmektedir. Alfa katsayılarının yüksek olması, ölçek maddelerin birbirleriyle tutarlı olduğunu ve aynı özelliği yoklayan maddelerden oluştuğunu tespit edilmiştir.

2.4. Veri Toplama Süreci

Oluşturulan anketler Google form üzerinden katılımcılara uygulanmıştır.

2.5. Veri Analizi

SPSS 26.00 programıyla yapılan analizlerde değişken sayısına göre T-testi ve Anova testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın verilerine dayalı olarak elde edilen bulgulara ve bulgulara ait yorumlara yer verilmektedir.

3.1. Birinci probleme ilişkin bulgular

Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımlarının yaş bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Okul Müdürlerinin Disiplin Yaklaşımlarının Yaş Bakımından İncelenmesi

	Yaş	n	Ort.	ss	F	p
Disiplin Yaklaşımları	25-35	56	2,9759	,47854	,108	,897
	36-45	106	2,9571	,38480		
	46-60	53	2,9377	,45318		

Analiz sonuçlarına göre okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının yaş bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

3.2. İkinci probleme ilişkin bulgular

Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımlarının cinsiyet bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan T- testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Okul Müdürlerinin Disiplin Yaklaşımlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesi

	Cinsiyet	n	Ort.	ss	t	p
Disiplin Yaklaşımları	Kadın	160	2,9803	,35644	1,359	,033
	Erkek	55	2,8900	,58257		

Analiz sonuçlarına göre okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının cinsiyet bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kadınların puanları daha yüksektir.

3.3. Üçüncü probleme ilişkin bulgular

Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımlarının medeni duruma göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan T- testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Okul Müdürlerinin Disiplin Yaklaşımlarının Medeni Durum Bakımından İncelenmesi

	Medeni Durum	n	Ort.	ss	t	p
Disiplin Yaklaşımları	Evli	164	2,9543	,41816	-,181	,681
	Bekar	51	2,9667	,45505		

Analiz sonuçlarına göre okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının medeni durum bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

3.4. Dördüncü probleme ilişkin bulgular

Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımlarının eğitim durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan T- testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Okul Müdürlerinin Disiplin Yaklaşımlarının Eğitim Durumu Bakımından İncelenmesi

	Eğitim Durumu	n	Ort.	ss	t	p
Disiplin Yaklaşımları	Lisans	179	2,9908	,40198	2,611	,326
	Yüksek Lisans	36	2,7903	,50410		

Analiz sonuçlarına göre okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının eğitim durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

3.5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımlarının okulda görev yapılan süre bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Okul Müdürlerinin Disiplin Yaklaşımlarının Okulda Görev Yapılan Süre Bakımından İncelenmesi

	Okulda Görev Süresi	n	Ort.	ss	F	p
Disiplin Yaklaşımları	1-5 yıl	104	2,9596	,38937	,879	,453
	6-10 yıl	60	2,9292	,38182		
	11-20 yıl	37	3,0392	,50279		
	21 yıl ve üzeri	14	2,8429	,62415		

Analiz sonuçlarına göre okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının okulda görev yapılan süre bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

3.6. Altıncı alt probleme ilişkin bulgular

Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımlarının meslekte görev yapılan süre bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 7. Okul Müdürlerinin Disiplin Yaklaşımlarının Meslekte Görev Yapılan Süre Bakımından İncelenmesi

	Meslekteki Kıdem	n	Ort.	ss	F	p
Disiplin Yaklaşımları	1-5 yıl	21	3,1214	,45154	2,523	,059
	6-10 yıl	43	2,8267	,39421		
	11-20 yıl	98	2,9638	,42309		
	21 yıl ve üzeri	53	2,9858	,42848		

Analiz sonuçlarına göre okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının mesleki kıdem bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Nesillerin eğitilmesi ve geleceğe hazırlanması okullarda olmaktadır. Okullarda eğitim-öğretim planlı bir şekilde yapılmaktadır. Okullarda, bireyin ve toplumun gereksinimlerine göre hazırlanmış programlar doğrultusunda, öğrencilerde istendik davranışlar oluşturulmaya çalışılır. Okul denetimli bir alandır. Burada öğrenciye kazandırılacak bilgiler, beceriler ve davranışlar belirlenmiştir.

Geçmişten günümüze değişen disiplin anlayışına paralel olarak, denetimin mutlaka var olması gereken okullar da disiplini sağlayan en yetkili kişiler olan okul yöneticilerinin sahip oldukları disiplin yaklaşımları, kurumun başarısı, nesillerin geleceği ve öğretim

etkinliklerinin başarılı işleyişi açısından oldukça önemlidir. Bu araştırmada okul yöneticilerinin sahip oldukları disiplin yaklaşımları çeşitli değişkenler göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Yapılan anket uygulaması neticesinde çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Analiz sonuçlarına göre okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının yaş bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Dilek (2005)'in yapmış olduğu çalışma araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Analiz sonuçlarına göre okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının cinsiyet bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Ortalama puanlara göre kadınların puanları daha yüksektir. Yapılan çalışmanın aksine Töremen (2001) yaptığı araştırmada okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının cinsiyet bakımından anlamlı farklılık göstermediği belirtilmektedir.

Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının medeni durum bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının eğitim durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının okulda görev yapılan süre bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Okul müdürlerinin disiplin yaklaşımları puanlarının mesleki kıdem bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

4.1. Öneriler

İdare, öğretmenlerin disiplin kurallarına ne ölçüde uyduklarını düzenli ve sürekli olarak izlemeli ve kontrol etmeli ve bu kontroller sonucunda kurallara uyan öğretmenler ödüllendirilmelidir. Ödüllendirme, disiplinli öğretmenlerin davranışlarının devamını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda iş motivasyonunun artması, kuruma bağlılığının artması gibi faydalı sonuçlar da sağlar.

KAYNAKÇA

- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim yönetimi*, Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Dilek, H. (2005). *Liderlik tarzlarının ve adalet algısının; örgütsel bağlılık, iş tatmini ve örgütsel vatandaşlık davranışı üzerine etkilerine yönelik bir araştırma*. (Doktora tezi), Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmit.
- Ertürk, A. (2001) Kaos kuramı. *Yönetin ve Eğitimdeki Yansımaları Kastamonu Eğitim Dergisi*. 7(28), 451-469.
- Güney, S. (2012). *Liderlik*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları
- Küçükahmet, L. (2004). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Ökdem, M. (2002). *İlköğretim okullarında öğretmenlerin kural dışı davranışları*, (doktora tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, H. (2008). *İlköğretim okulu yöneticilerin okuldaki disiplin yaklaşımları* (yüksek lisans tezi), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Sarıtaş, M. (2000). *Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme ve uygulama, sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Töremen, F. (2001). *Öğrenen okul*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Uzun, S. A. (2001). *Özgürleştiren disiplin*, İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2003). *Okul çağı çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.